

Sodja Zupanc, dramaturg, Prag

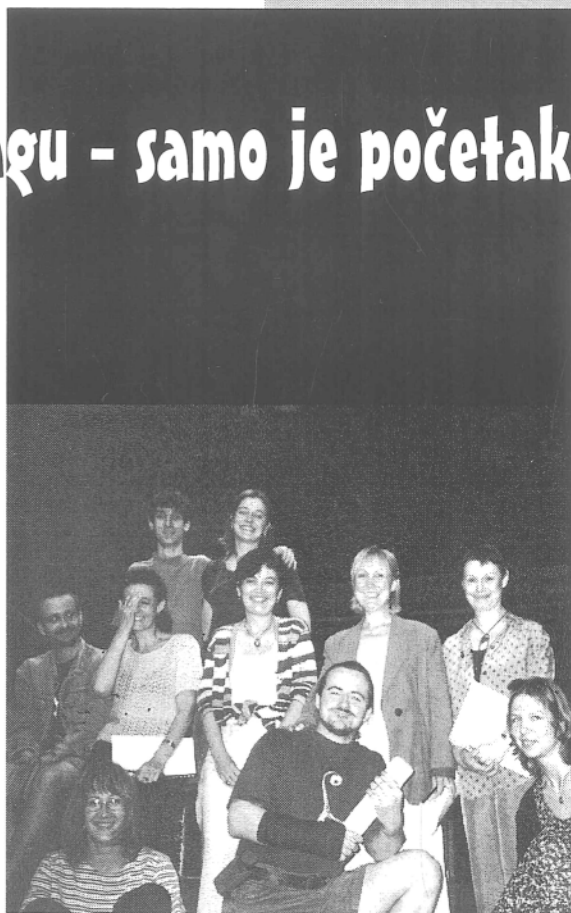
Posljednja karika u Pragu - samo je početak

U utorak 8. svibnja 2001. bio je češki državni praznik. Česi, veliki ljubitelji prirode i izleta napravili su "dugi vikend" i napustili Prag još u petak. Nažalost, svi su ostali kraj prozora vikendica, hotela i motela jer je sve to vrijeme, sva četiri dana, lilo kao iz kabla.

I ja sam stajala tog dana na praškom aerodromu tužna zato što je blagdan, zato što pada kiša i zato što moram raditi i čekati gošće iz Hrvatske.

Točno u 16,20 u trenutku kada se na ekranu pored broja leta aviona iz Zagreba pojavio znak da je avion sletio - granulo je sunce! Da nisam sljedećih deset dana provela sa spisateljicom Ladom Kaštelan, redateljicom Snježanom Banović, predsjednicom Hrvatskog centra ITI-UNESCO Željkom Turčinović i kazališnom kritičarkom Dubravkom Vrgoč mislila bih da je to bila nevjerojatna slučajnost. Ali sve što se u sljedećih nekoliko dana desilo izgledalo je kao čudo.

Gošće iz Zagreba stigle su u Prag kao uzvratni posjet projekta Međunarodna dramska kolonija - od teksta do predstave koji je prošle godine započeo u suradnji Hrvatskog centra ITI-UNESCO i Češkog kazališnog instituta. Prvi dio suradnje održan je u srpnju 1999. godine kada je u sklopu kolonije u Motovunu mladi češki redatelj i dramski pisac Jirí Pokorní režirao javno čitanje svoje drame *Počivao u miru*. Izvedbe su bile u Motovunu na kraju kolonije, u

Ansambel *Posljednje karike* u Pragu, svibanj 2001.

Puli (jer je MKFM, Međunarodni kazališni festival mladih iz Pule također bio jedan od suorganizatora), a na jesen u Zagrebu u Zagrebačkom kazalištu mladih kada je Jitka Sloupova ujedno održala i predavanje o suvremenom češkom kazalištu.

Za nastavak suradnje odabrana je drama *Posljednja karika* Lade Kaštelan u režiji Snježane Banović i s predavanjem Dubravke Vrgoč o suvremenoj hrvatskoj drami.

Dramu *Posljednja karika* čitala sam ranije dok sam se pripremala za projekt i jako mi se svidjela, ali njenu pravu snagu shvatila sam tek nakon prve čitaće probe glumaca Kazališta Kašpar. Postoje drame koje su namijenjene samo

Publika se smijala i gotovo sve razumjela, a ono što nije razumjela - one situacije iz povijesti, bilo je nadoknađeno ljudskošću, emocijom i sličnim iskustvom. Drama *Posljednja karika* položila je i taj najteži ispit - ispit ljudskosti.

za čitanje i ostaju u knjigama, postoje drame napisane za uprizorenje kojima je potreban inventivan redatelj da ih oživi, a postoje i drame kao *Posljednja karika* koje žive same od sebe i treba im redatelj osjetljiv i pažljiv da ih razumije, čuva i pusti da "narastu" pred gledateljima.

Glumci su čitali dramu, neki od njih i prvi put, a likovi i situacije su rasli sami od sebe. Takav događaj je rijedak blagdan u kazalištu i to smo svi mi osjetili, i glumci, i Lada Kaštelan, i Snježana Banović koja je našla nevjerojatno jednostavna i logična rješenja; paralele između situacija u drami i realne situacije javnog čitanja, koje su omogućile da ovo čitanje ne bude samo čitanje već zaista karika u lancu između teksta i predstave.

Da je čitanje bilo živo, da su glumci prihvatili likove iz *Posljednje karike* potvrđuje i Jakub Špalek, redatelj i ravnatelj Kazališta Kašpar, koji je vidio tek drugo javno čitanje u Češkoj, koje se zbilo u Češkom Tješinu na Međunarodnom kazališnom festivalu "Na granici". Jakub Špalek je izjavio da razmišlja o uprizorenju *Posljednje karike* jer je skoro pola posla već obavljeno. Glumci, koji su čitali dramu također su bili toliko zaintrigirani likovima da su izrazili želju da nastave istraživanje njihovih dubina i mogućnosti.

Mislim da je to najveća potvrda uspjeha javnog čitanje - potreba za predstavom. Pogotovu ako govorimo o hrvatskoj suvremenoj drami u Češkoj u kojoj se posljednjih godina igraju, prije svega, suvremene drame engleskog govornog područja.

Najveće zadovoljstvo ipak mi je pružila reakcija publike. Dok sam čitala dramu, nisam bila sigurna hoće li češkoj publici biti jasne sve političke i povijesne aluzije i konotacije i koliko će to utjecati na prihvaćanje drame u cjelini.

S. Banović i L. Kaštelan ispred izloga kazališta Kašpar u Pragu, svibanj 2001.

I moram priznati da sam bila jako ponosna što je netko uspio prikazati naše posljednje "balkanske ratove", nesuglasice i nedoumice u kodu pojednostavljenih situacija koje prikazuju više ljudsku nego političku stranu događaja. I još jedna pobjeda je na strani *Posljednje karike* - dokaz da suvremena drama može dolaziti iz bilo koje male i najmanje zemlje u Evropi a ipak biti razumljiva i uzbudljiva.

Nadam se da su javno čitanje *Posljednje karike* i predavanje Dubravke Vrgoč o suvremenoj hrvatskoj drami i kazalištu u Pragu tek početak suradnje između češkog i hrvatskog III centra, a time i suradnje i razmjene u kazališnim okvirima jer ono što su donijele Lada Kaštelan, Željka Turčinović, Snježana Banović i Dubravka Vrgoč, ta pozitivna energija, energija koja pokreće i samu dramu *Posljednja karika* - od samoubojstva do pozitivnog gledanja na svijet - potrebna je i ovdje, u Pragu.